

V. V. Vorovski nimeline Leningradi Kommunistlik Ajakirjanduse Instituut

SUNDEKSEMPLAR

AJALEHE TEHNIKA JA
KUJUNDAMISE ÕPPETOOL

DOTSENT

B. VJASEMSKI

AJALEHE KORREKTUUR

METOODILISED JUHENDID INSTITUUDI KIRJATEEL
ÕPPIMISE OSAKONNA II KURSUSE ÜLIÕPILASTELE

TÕLKINUD

S. VEIDENBAUM

RK AJALEHTEDE KIRJASTUS
TALLINN, 1941

V. V. Vorovski nimeline Leningradi Kommunistlik Ajakirjanduse Instituut

AJALEHE TEHNIKA JA
KUJUNDAMISE ÕPPETOOL

DOTSENT

B. VJASEMSKI

AJALEHE KORREKTUUR

METOODILISED JUHENDID INSTITUUDI KIRJATEEL
ÕPPIMISE OSAKONNANI KURSUSE ÜLIÕPILASTELE

TÖLKINUD

S. VEIDENBAUM

RK AJALEHTEDE KIRJASTUS
TALLINN, 1941

9406
A-11903

Б. Вяземский. Газетная корректура.
Напечатано на эстонском языке.

AJALEHE KORREKTUUR

1. Milleks on tarvis korrektoori?

Ajalehe ladu enne korrektoori sisaldab tavaliselt suure hulga vigu. See on laduja tähelepanematus, halvasti ärapandud lao, ebatäpsuse, õigekirjutuse või tehnilistest reeglitest mittekinnipidamise tulemus jne.

Nende vigade parandamist nimetatakse korrektooriks (inglise keelest *to correct* — parandama).

Korrektoor on üks tähtsaimaid ja vastutusrikkaimaid ülesandeid lehe väljandmise juures.

„Ajakirjandus on ainus relv, mille abil partei iga päev, iga tund kõneleb töölisklassiga omas, temale vajalikus keeles“ — ütles seltsimees Stalin. On täiesti lubamatu, kui see keel on moonutatud, kubiseb kirja- ja trükivigadest, mis sageli juhivad lugejat ebaõigetele mõtetele ja järeldustele.

Ühe tähe muutmine, ühe sõna, oletame eitava „ei“ vahelejätmine, muudab põhiliselt selle või teise asendi, ühe või teise lause poliitilise mõiste.

Sellisel juhul trükivead tekitavad tõsist poliitilist kahju.

Ajakirjanduse ringvaates „Pravda“, osakonnas „Viimastest postist“, juhtis tähelepanu korrektoori suurele tähtsusele. Artiklites „Põhimõteteta redaktsioon“, „Kahtlased trükivead“, „Ajalehetehnikast ja hooletutest toimetajatest“ ja paljudes teistes „Pravda“ näitas, millist erakordset kahju toob ajalehele ja lugejale hooletu korrektoor.

Nii näiteks kirjutas „Pravda“ ajakirjanduse ringvaates „Põhimõteteta redaktsioon“ (29/VIII 1937. a.) UK(b)P Černigovi oblasti komitee häälekandja „Bilj-šovik“ kohta:

„Jaanuarikuus toimetust oli läbi lasknud seitse jämedat trükiviga ainult ühes vastutavas ettekandes. Samas dokumendis on moonutatud tsitaat seltsimees Stalini ettekandest.

Veebruarikuus ilmus moonutatud kujul märkus sms Ordžonikidze surmast. Kaheksa viga muutsid märkuse raskeltloetavaks ja arusaamatuks. Sõna „klassa“ asemel oli trükitud „vlasa“, sõna „nas“ oli asendatud sõnaga „bas“. Märkuses on ka sellise sõnu, mida ei leidu üheski leksikonis. Näiteks „uina“, „nirnostj“ j. t. Isegi vilumata silm võib märgata, et ajalehes valitseb väikekodanlik lohakas.“

Tuues negatiivseid näiteid, valvsuse puudumise juhtumeid ajalehe toimetaja ja toimetuspäraadi juures, „Pravda“ märgib siinjuures, et pole midagi häbistavat selles, kui toimetaja isiklikult jälgib korrektoori lugemist, et korrektoori lugemine revisjoniküljelt on toimetaja otsene kohustus.

„Pravda“ kirjutas:

„Eolsevistliku ajakirjanduse traditsioonide hulka kuulub tähelepanelikkus ajalehetöö kõigi detailide vastu. Tema suurimad toimetajad ja organisaatorid, Lenin ja Stalin, hindasid ajalehetehnikat alati kõrgelt. Lenini „Iskras“ trükkivigu polnud. Selle korrektuuri tegi Lenin ise.“ („Pravda“ 14./III 1937. a.)*

1938. a. märtsikuus tehti kontroll-lügemine Leningradi oblasti mõnede rajoonilehtede juba ilmunud numbritele.

Mõnes ajalehes olid „pahandavad“ trükkivead tavaliseks nähteks.

Toome mõne näite:

„Stalinskaja Pravda“ toimetaja sms N. Frolovi märkuses oli Põhjanaba vaprate vallutajate nelik „ümber ristitud“ „popaninlasteks“.**

See äärmist meelepaha tekitav trükkiviga ilmus ajalehe esiküljel tähtsas dokumendis — UK(b)P Leningradi oblasti- ja linnakomiteede, Leningradi oblasti täidesaatva poliitilise komitee ja Leningradi Nõukogude tervituses „Taimõri“ ja „Murmani“ vapratele meremeestele.

Kuid see trükkiviga ei ole erand. Sms Frolov näiteks ajab segamini vabariigi nimetuse, kus ta elab, — kord on see RSFSR, kord RSFRS.

Efimovi rajooni ajaleht „Kolhosnaja žisnj“ (vastut. toimetaja N. Moskalev) demonstreerib oma toimetajalikkude ja kogu toimetusaparaadi lohakust terves trükkivigade seerias: „Okružennõ“, „uhasannõje faktõ“ (Nr. 49). „Tendetsiosnoe soobštšenie“, „Utsävstvuem“ (Nr. 53), „Ni ras kolhosniki sajavljal“ (Nr. 55) jne.

„Mõnd upsakat toimetajat, — kirjutas „Pravda“ oma ringvaates „Ajalehetehnikast ja hooletutest toimetajatest“, — ei huvita ajalehe murdmine, kujundamine üldse.“ Sellised toimetajad loovutavad imekspandava kergusega oma ajalehe korrektuuri ja kujundamise esimesele ettesattuvale töölisele. „Nad ei taipa, et ajalehetehnika on poliitika“*** („Pravda“), et toimetaja, kes ei tunne lehetöö protsesse ega tunne huvi korrektuuri lugemise vastu, on „halb, kõlbmatu juht“.

2. Korrektuur pole „lihtsalt tehniline töö“.

Kahjuks leidub veel ajakirjanduse alal töötajaid, kes arvavad, et korrektuur on „lihtsalt tehniline töö“. Sellistel ajakirjanikel on korrektori vastu ainult kaks nõudmist: et ta oleks ortograafiliselt ja tehniliselt kirjaoskaja. Samal ajal võib tänapäeval korrektoriks olla ainult inimene, kes on poliitiliselt täiesti haritud, kes seisab kultuuriliselt kõrgel tasemel ja on ühtlasi kirjaoskaja ortograafiliselt, tehniliselt ja stiililiselt.

Töö õige korralduse juures on vanem- ehk revisjonikorrektor ajalehe vastutav tööjõud. Rajooniajalehe juures on ta sageli toimetusaparaadi tööjõud. Parandades esimeses korrektuuris laduja, teises korrektuuris toimetuse vead korrektor parandab toimetuse vastuvaidlematud vead sõltumatult originaalist, leppides kokku tehtud paranduste suhtes toimetajaga, sekretäri ja või väljaandjaga. Korrektor on kohustatud jälgima ja juhtima väljaandja tähelepanu märgatud tehnilistele ja murdmise vigadele.

* Alla kriipsutatud autori poolt.

** Viga välja tõstetud.

*** Alla kriipsutatud autori poolt.

Pole mingit väärtust korrektoril, kes jääb oma kitsastesse erialalistesse kohustustesse: „minu asi on parandada ainult laduja poolt tehtud vigu, kõik muu mind ei huvita“.

Tuleb rõhutada, et isegi siis, kui on olemas hea korrektor, on toimetaja või tema asetäitja kohustatud isiklikult läbi lugema oma ajalehe revisjoniaratõmbed ja täpsete korrektuurimärkide abil ära märkima kõik avastatud vead.

Korrektuuri peab oskama iga ajakirjanduse alal töötaja. See on eriti kehtiv väikeste lehtede juures töötajate suhtes.

Mida on tarvis selleks, et vältida trükivigu? Valvsust ja hästi organiseeritud aratõmmete lugemist!

Korrektuur peab algama juba toimetuses. Käsikirja tähelepanelik läbivaatamine, hoolikas ja igaühele (mitte ainult toimetajale) mõistetav artikli parandamine, originaali puhtus — kõik see soodustab heakvaliteedilist ladu.

Kuid ka hea originaali juures ei taga esimene korrektuur vigadeta teksti. Selleks, et kõiki vigu välja sõeluda, tuleb korrektuuri teha mitu korda.

3. Korrektuuri liigid.

Nagu tähendatud eespool, korrektuuri liike on mitu.

Esimene korrektuur. Kui artikkel või osa artiklist on laotud, tehakse laost aratõmme ja antakse see aratõmme koos originaaliga korrektorile.

Korrektor peab kõigepealt läbi vaatama originaali: kas ei leidu selles temale kohustuslikke juhendeid. Siis ta vaatab järjekorras läbi originaali leheküljed ja selle järele asub esimese korrektuuri lugemisele.

Esimene korrektuur on sisult lao aratõmbe võrdlemine originaaliga. Esimest korrektuuri lugedes korrektor kõrvaldab lao aratõmbeist kõik laduja poolt tehtud vead. Koos sellega tuleb parandada kõik toimetuse poolt originaali jäetud ilmsed vead.

Korrektor peab ilmsed vead parandama hoolimata originaalst, see tähendab, ta peab parandama toimetuse poolt vahelejätud vead.

Kahtluse korral peab korrektor kahtlase sõna kohale asetama servale küsimärgi, seda sõna punase pliitsiga alla kriipsutades ja toimetuse vastutavatele tööjõududele näidates.

Kahjuks trükikodade korrektorid ei pea tavaliselt oma ülesandeks parandada originaali vigu juba esimese korrektuuri ajal. Ladumasinail (linotüüp) ladumisel, kus ladu valatakse tervete ridade viisi, on eriti tähtis kõrvaldada originaali ilmseid vigu esimeses korrektuuris. Muidu võib teisel ümberladumisel juhtuda laduja poolt uus viga.

Korrektor ei tohi teha parandusi originaali poliitilistes andmetes. Viimaste juures tuleb kahtlased kohad ära märkida punase pliitsiga ja selgitada küsimus toimetusega.

Uhel korrektoril on raske lugeda esimest korrektuuri: tuleb üheaegselt jälgida vigu lao aratõmbes, sisulist parandust ja originaali. See aeglustab korrektuuri lugemist.

Töö kiirendamiseks soovitame lugeda esimest korrektuuri kõvasti koos kaaslugesjaga (korrektori abiliseaga, kes lao aratõmbe võrdlemisel originaaliga jälgib originaali).

Peale selle, kui esimene korrektuur on loetud ja äratõmmetesse kõik parandused tehtud, lähevad korrektuuriäratõmbed sama laduja kätte, kes ladus teksti. Laduja võtab naaskli abil välja valed tähed või read, asendab need õigetega, ja, parandanud kõik vead, teeb laost uue äratõmbe teise korrektuuri jaoks. Suurtes trükikodades, kus on teostatud tööjaotus, teevad seda tööd erilised parandajate brigaadid.

Teist korrektuuri loetakse juba ilma originaalita. Viimase asemele lisatakse teise korrektuuri äratõmbe juurde esimese korrektuuri äratõmbed. Teise korrektuuri ülesandeks on: 1) parandada kõik esimese korrektuuri juures vahele jäänud vead, 2) kontrollida, kas laduja on teinud esimeses korrektuuris näidatud parandused, 3) kõrvaldada tekstist kõik mõistelised moonutused.

Teine korrektuur on sisuline korrektuur. Seepärast on korrektor, kes loeb teist korrektuuri, s. o. vastutav korrektor, kohustatud parandama mitte ainult lao vigu, vaid ka toimetuse tähelepanu pöörama kõikidele originaalis leiduvatele kahtlastele kohtadele.

Tsitaate tuleb tingimata võrrelda allkatega. Viidetel Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini töödele tuleb tähelepanelikult kontrollida, kas on täpselt näidatud (allmärkustes või sulgudes) kõide ja lehekül, kust tsitaat on võetud.

Peale teises korrektuuris leitud vigade parandamist antakse ladu murdmisele.

Töö kiirendamise mõttes toimub mõningates trükikodades murdmine peale esimest korrektuuri, kuna teist korrektuuri loetakse juba murtud külgedel. Tuleb märkida, et murdmist on parem teostada alles peale teises korrektuuris leitud vigade parandamist.

Kui teine korrektuur on tehtud juba veeruäratõmmetelt, siis kokkumurtud külge ei loe korrektor enam läbi, vaid ainult võrdleb teise korrektuuri äratõmmete järgi, kas neis näidatud parandused on tehtud.

Kuna rajooni trükikodades sageli ei ole vastutavaid korrektoreid, siis teist korrektuuri murtud külgede järgi loeb tavaliselt toimetuse jõud — kas lehe väljaandja, vastutav sekretär või toimetaja, ühendades seda sageli „autori“ korrektuuriga. Seepärast anname juhendeid selle kohta, kuidas on kõige otstarbekohasem külgi lugeda, alljaotuses „autori“ korrektuuri kohta.

Peab märkima, et korrektorid on kohustatud lisama oma allkirjad kõikidele korrektuuriäratõmmetele. Sama nõuet peavad täitma ka ladujad, kes parandavad korrektuuri. Korrektuurile kirjutatakse alla vastutamatus kõrvaldamiseks töö juures.

4. Korrektuuri tehnika.

Avastades veeru ridades vea korrektor teeb erimärgi (parem tindiga) rea selle kohale, kus asub viga, ja asetab täpselt sama märgi tavaliselt paremale poole servale. Veeru mõlemale poolele kantakse parandused ainult äärmisel juhul — kui ladu on lai, kui temas on väga palju vigu või juba murtud külge parandamisel.

Lubamatu on eriparandust nõudvate vigade juure asetada kõrvuti ühesuguseid märke, kuna laduja nad ära segab.

Korrektuuri märke on küllalt palju, kuid igaüks neist kuulub ainult kindlat liiki vigade juure: näiteks vahelejätmise märk on koguni teine kui tähe asenda-

mise märk teise tähega jne. Kõiki allpooltoodud korrektuuri märke peab kindlasti tundma iga ajakirjanduse alal töötaja.

Toimetajad ja väljaandjad asendavad väga sageli murtud külje äratõmbe lugemisel korrektuuri märgid nn. „ohjadega“, s. o. veavad vea asupaigast jooned läbi teksti servale. Seda moodust ei saa soovitada: see segab ladujat, raskendab korrektuuri parandamist ja võib tekitada paljusid soovimatuid vahelejätmissi ja vigu. Ajalehe väljaandja töö kergendamiseks on „ohjad“ siiski lubatud, kuid ainult külje, mitte veergude parandamisel ja tingimusel, et külj ei sisalda palju vigu.

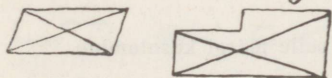
5. Korrektuuri märgid.

Märkide esimesse gruppi kuuluvad asendamismärgid.

Need märgid on koostatud ühe põhimõtte järgi: vertikaalse või horisontaalse joonega tõmmatakse läbi valed tähed, numbrid, märgid või sõnad tekstis.

1) L J F 7 L T
L J F 7 L T
[ ] E 3 E 3 j t

2) H H H H
H H H H
H H H H j t

3) 7. ööl vastu 20. septembrilt 79

~~Tema~~ on H Homme
MOPR'i konverents

Joon. 1. 1) Uksikute tähtede, numbrite ja kõne-märkide asendamismärgid; 2) mitme tähe, numbril, sõna, lause asendamismärgid; 3) nende märkide kasutamine.

näidatud eelmises punktis, ainult äärel väljatoodud vajalik täht tõmmatakse alla kahekordse joonega (vaata joon. 2);

3) suur täht, mis pandud väikese tähe asemele. Suure tähe asendamine väikese toimub samuti nagu on näidatud eelmise punkti all, ainult kõrvuti asendamis-

Vertikaalsete joonte ülemistele või alumistele otstele lisatakse väikesed joonekesed — „signaalid“ ehk „lipukesed“, mis on tavaliselt suunatud ühele poole, sinna, kuhu kantakse parandus. Nende „signaalide“ abil korrektor mitmekesisab asendamismärke, et nende rohkusel naaberriidades laduja ei ajaks mitmesuguseid märke omavahel segi. Äärel korduvad täpselt samad märgid ja neist paremale poole kirjutatakse vajalik täht, number, märk, sõna või sõnade grupp (vaata joon. 1).

Nende märkidega asendatakse:

1) vale täht, number, kõnemärk, tähtede, sõnade, lausete grupp. Nagu tähendatud, tõmmatakse valed tähed tekstis läbi korrektuurimärgiga, äärel kantakse seesama korrektuurimärk, asetades temast paremale poole kõrvale vajaliku tähe või sõna;

2) väike täht, mis ekslikult pandud suure tähe asemele. Tema asendamiseks suurega toimatakse täpselt samuti nagu

märgiga kirjutatakse äärelle vajalik väike täht ja tema peale tõmmatakse kaks kriipsukest (vaata joon. 2).

Välja võtta (deleatur). Selle märgiga koos „asendamismärgiga“ märgitakse tarvidust välja võtta trükki andev trükielement või nende grupp. Teksti pannakse „asendamismärk“, mis tõmbab läbi väljavõetava teksti, kuna äärelle tehakse sama märk „asendada“ ühendatult märgiga „välja võtta“ (vaata joon. 3).

Jättis oma trupi maha läbipõlenud ettevõtja

Kord $\underline{\underline{L}} \underline{\underline{K}}$
7 $\underline{\underline{J}}$

Joon. 2. Suure tähe asendamine väikese (sõnas „Jättis“) ja väikese tähe asendamine suurega (sõnas „kord“).

Vahelejäänud sisse panna. Joon. 4 kujutatud märgid tähendavad tarvidust sisse panna ladumisel vahelejäänud sõna või tervet sõnade gruppi.

Märk asetatakse tekstis kohale, kus peaks seisma vahelejäänud täht või sõna, ja korratakse äärel. Märgist paremale poole äärelle kirjutatakse vahelejäänud sõna või täht.

Väga suurte vahelejäämistest puhul ei kirjutata vahelejäänud lauset välja, vaid kirjutatakse märgist paremale poole: „Vahele jäänud, vaata originaalis lk. selline“ ja ümbritsetakse see koht käsikirjas ovaaliga. Sellega signaliseeritakse ladujale tarvidust täiendada vahelejäänuga originaali järgi. Uhte või mitut väljajäänud rida märgitakse äratõmbe äärel samasuguse märgiga kohal, kus oleks pidanud rida asuma.

1)

2) Juurvilja äraandmise aeg on juba möödas, kuid rida kolhooside juhte ei taida plaani

Joon. 3. 1) märk „välja võtta“; 2) selle märgi kasutamine.

Väikestes kirjades — nonpareille, corpus ja petit — ning tihedate kirjade juures, määrimestest hoidumiseks, vahelejäämise märke ei kasutata, need asendatakse ühe tähe asendamise märgiga (olenemata vahelejäämise ulatusest). Sel juhul asendamise märk pannakse vahelejäänud tähe naabertähele, kantakse äärelle asendamismärk ja temast paremale poole kirjutatakse märgitud ja vahelejäänud tähed (vaata joon. 5).

Sellega lõpevad teksti muudatuste parandamisel tarvisminevad märgid. Vigade märkimisel lähestikku asuvatel

1)

2) Stepan Antonovits

Joon. 4. 1) märgid „vahelejäänud sisse panna“; 2) nende märkide kasutamine.

ridadel tuleb kasutada mitmesuguseid korrektuuri märke (peale väljavõtmise märgi), vastasel korral võib laduja parandused segi ajada.

Teise gruppi kuuluvad märgid, mis näitavad, et laduda tuleb teise kirjaga: Laduda:

1) Lainelise joonega allatõmmatult sama joone kordumisel serval laotakse kursiiviga.

2) Ühe pideva joonega, samuti ühe katkendliku joonega allatõmmatult laotakse sõrendatult.

3) Kahekordse joonega allatõmmatult laotakse poolrasvasega või rasvasega.

4) Horisontaalse nelinurkse klambriga või samasuguse vertikaalse klambriga (eraldatava teksti koguulatuses) näidatakse soovitud eraldustele (teine kiri, laduda taha-poolle jne.), kusjuures servadel ovaa-lis näidatakse soovitud eraldamise viis.

Kolmas grupp näitab lao elementide ümberpaigutust. Need märgid korduvad servadel ilma parandatavate tähtede või sõnade näitamiseta.

Ümber paigutada tähed, märgid, sõnad. Need parandused näidatakse järg-miste märkidega (vaata joon. 6).

Ümber pöörata. Tarvidust ümber pöörata tähte, märki, sõna, lauset, mär-kust või joonist näidatakse silmusetalolise märgiga. Tema kasutamine selgub joonisest 6.

Teisele kohale asetada. Eesmärgi poolest on need märgid väga sarnased ümberpaigutamise märkidele ja mõnikord asendavad neid. Tähe teisele kohale

Jater, mis töötab I. A. J Te
Slonovi kunstilisel juhti-
misel, võttis endale vastu-
tusrikka ülesande—lavas-
tada „Anna Kareninat“.

Joon. 5. Vahelejäetud tähe vahelepa-
nemine väikeses kirjas (sõnas „teater“).

asetamist kasutatakse eriti tihti eba-
õigete ülekannete juures. Et valesi
ülekantud tähte (või mitut tähte)
kohale tagasi viia, ümbritsetakse see
ringiga, mille juurest joonega näida-
takse, millisele kohale täht asetatakse.
Servale tehakse sama märk ülekanta-
vat tähte näitamata (vaata joon. 6).

Joon. 6. 1) märgid — „ümber paigu-
tada“; 2) märk — „ümber pöörata“;
3) märk — „teisele kohale asetada“.

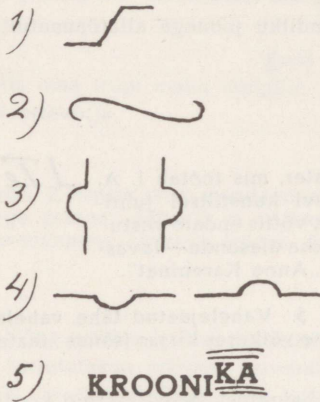
Tarvidusel teisele kohale asetada
mitut sõna, mis ei asu vajalises jär-
jekorras, tehakse tekstis iga sõna
kohale joon, mille peale numbriga

märgitakse sõna soovitud järjekord lauses. Samad numbrid õiges järjestuses
märgitakse servale.

Ning lõpuks, lao suure osa, terve märkuse või joonise teisele kohale asetamist näidatakse peagu samuti nagu tähe teisele kohale asetamist: teisele kohale asetatav osa ümbritsetakse joonega ja näidatakse noolega koht, kuhu tuleb ümber asetada. Samasugune märk vähendatud kujul tehakse servale. Teiste

sõnadega, kasutatakse märki, mis kujutatud joon. 6. Servale on soovitatav (ovaalis) juurde märkida: „Noole järel teisele kohale asetada“.

Ridade teisele kohale asetamisel kasutatakse nende järjekorra numereerimist serval.

Joon. 7. 1) löike märk; 2) likvideerida löige; 3) nihutada näidatud piirini, paremale, vasemale; 4) tõsta ja alla lasta; 5) tasandada „tantsivad“ tähed.

klambri otsad on pööratud teksti poole, kuulub tekst ühendamisele; vastupidisel korral tekst lahutatakse. Kuna ajalehes peagu kunagi ei tule lünki vähendada, vaid tuleb teha uus või olemasolev likvideerida, siis kasutatakse tavaliselt vähendamiseks ja lahutamiseks (lünga likvideerimiseks) ühte märki.

1) Ühendada sõna, mis lünkadest jaotatud kaheks (vaata joon. 8).

2) Lahutada ekslikult ühendatud sõnad. Kasutatakse sama märki, ainult klambri kumerus on pööratud allapoole (vaata joon. 8).

3) Read tihendada (kiil välja võtta) (vaata joon. 8).

4) Read harvendada (kiil vahele panna). Äärtel ovaalis + märgi ja numbriga näidatakse, mitme punkti võrra tuleb read harvendada (vaata joon. 8).

5) Sõrenduse kaotamiseks kriipsutatakse sõnale või sõnadele klambritega, lisa-

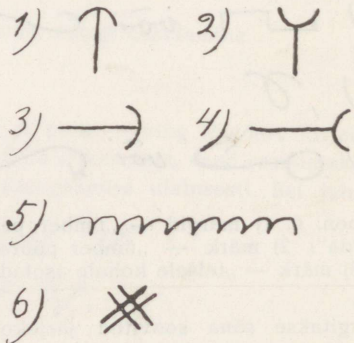
Löige (absats). Selleks, et teha uut löiget või parandada juba olemasoleva löike suurust, tehakse teksti vastavas kohas ja serval ilma igasuguste kirjalike lisanditeta märk, mis näidatud joon. 7.

Löike likvideerimiseks, s. o. selleks, et uue taandrea algust tagasi viis eelmise löike lõpu juurde, ühendatakse eelmise löike viimane rida uue algusega joone abil, mida korratakse serval ilma lisanditeta (vaata joon. 7).

Rida välja tõsta. Selleks, et rida või mitut sõna välja tõsta nn. „ilureaks“, s. o. asetada keskele, tehakse löike märgid väljatõstetava rea algusse ja lõppu. Servale kantakse kaks löikemärki kõrvuti.

Nihutada näidatud piirini. Selle märgi kasutamine on selgelt näha joonisel 7. „Tantsivate“ tähtede või sõna juures tuleb kasutada märki, mis näidatud joon. 7.

Ühendamine ja lahutamine. Neid toiminguid märgitakse klambritega. Kui

Joon. 8. 1) ühendada sõna; 2) lahutada sõna; 3) read tihendada; 4) read harvendada; 5) kaotada sõrendus; 6) määris sulustada.

des alguses ja lõpus ühendusmärgid (vaata joon. 8). Seda kriipsutamist on soovitatav teha sõna peal, et laduja ei segaks teda kursiivi tähendava lainelise joonega.

Sama märk kantakse ilma sõnaliste seletusteta ja ümberlaotava teksti välja- kirjutamiseta servale.

Trüki- ja kirjadefektide parandamine.

1) Halvasti, kas tugevalt või nõrgalt, äratõmmatavad kohad ümbritsetakse ringiga, mis tähendab „parandada“. Neid märke servale ei kanta.

Samasuguste paranduste puhul klišeelises juures kantakse märk servale.

2) Kui on tarvis asendada katkest või kulunud kirja või teisest (võõrast) kirjast juhuslikult hulka sattunud tähti, asetatakse tähe allosa juure püstrist X, mida korratakse serval.

Tähe äratõmbe ebaselgusel kasutatakse asendamismärki.

3) Kui on välja tulnud täitematerjal, mis annab paberil määrise, asetatakse erimärk („sulustada määris“). Sama märki korratakse serval (vaata joon. 8).

Korrektori poolt ekslikult tehtud paranduste muutmine.

Selleks tõmmatakse läbi servale tehtud märke, kuna teksti äratõmbele tehtud valemärgi alla asetatakse punktiir.

Korrektuuri märke ära õppides tuleb pidada meeles, et kõik tekstis tehtud märkmed kantakse tingimata servale, võimalikult rea kohale, milles tuleb parandus teha.

6. Parandada tuleb selgelt.

Korrektuuri tuleb teha tindiga või niiskel paberil hästi teritatud pliitsiga. Korrektuur peab olema absoluutselt täpne ja loetav, muidu laduja ei mõista, mida tahab korrektor, ja võib teha uue vea. Tähed ja märgid tuleb püüda kirjutada väiksemalt, samal ajal aga maksimaalselt loetavalt.

Eriti loetavalt tuleb parandada revisjonikülge. Revisjoniküljel peavad korrektorid läbi vaatama külje numeratsiooni, kontrollima, kas lehe number, ilmumise kuupäev, külje järjekorranumber jne. on õiged. Eriti hoolikalt tuleb jälgida, kas on õige külje numeratsioon, muidu teine poogen võib sattuda kolmanda taha jne.

7. Toimetuse ja autori korrektuur.

Sageli juhtub, et toimetus või autor avastavad artiklis mõningaid vigu kohe peale ladumist. Sellistel juhtudel kantakse parandused artikli äratõmbele. Seda nimetatakse „autori“ korrektuuriks. Ulatuslik autori korrektuur avaldab takistavat mõju tööle, tuleb osaliselt ümber laduda murdmiseks valmis artikkel, see aga viivitab lehe ilmumist.

Kui on olemas autori parandused, siis on äratõmme parandustega korrektorile teiseks originaaliks. Ta on kohustatud teise korrektuuri või revisjonipöagna lugemisel tähelepanelikult jälgima, kas on kõik parandused tehtud toimetaja soovi kohaselt.

Kui revisjoniküljele kantakse suuri parandusi, tuleb materjali mitte ainult ümber laduda, vaid sageli suurem osa küljest ümber murda.

8. Revisjonikülje parandamine.

Ajalehe väljaandjal tuleb paratamatult tegemist teha lehe revisjonikülgede lugemisega.

Revisjonikülge on kõige otstarbekohasem lugeda teatud järjekorras. Esimese külje äratõmbe lugemisel tuleb kõigepealt läbi vaadata lehe pea, kas on selles õige ilmumise kuupäev, lehe järjekorranumber, toimetuse aadress, kas ei ole trükivigu loosungis „Kõigi maade proletaarlased, ühinege!“ Teistel külgedel tuleb kontrollida, kas lehekülgede numeratsioon vastab nõutavale lehekülgede järjestusele.

Seejärel tuleb asuda pealkirjade ja tiitlite lugemisele.

Sageli ebaõiged ülekanDED moonutavad pealkirjade mõtet, nagu:

Teha lõpp mitte- töötavate elementide tulule.

Selline ülekanne ei ole muidugi lubatav. Lause tuleb jagada ridadeks moonutamata tema mõtet, s. o.:

Teha lõpp mittetöötavate elementide tulule.

Tuleb kontrollida, kas vastavad pealkirjade ja tiitlite kirjad ja kujud nende all avaldatavate artiklite poliitilisele tähendusele, kas ei leidu pealkirjades äranihkunud, trüki mitteandvaid tähti. Tuleb vaadata, kas ei leidu reas mitmest eri kirjast tähti, mis rikub rea sirgjoonelisust.

Siis tuleb kontrollida pealkirjade väljatõstmise süsteemi, et ei oleks ebakõla (see juhtub sageli alatistes rubriikides); ühed on välja tõstetud paremale servale, teised vasemale, kolmandad keskele, ning see kõik ühel küljel. Pealkirjade läbi vaatamisele tuleb pühendada kõige tõsisemat tähelepanu. Kogemused näitavad, et mida suurem pealkiri, seda kergemini võib sinna jääda viga.

Järgnevalt kontrollitakse jooniseid ja fotosid:

- 1) kas ei leidu vigu illustratsioonide pealkirjades ja allkirjades;
- 2) kas vastavad pealkirjad ja allkirjad kliše sisule;
- 3) kas ei ole klišeed sattunud jalad ülespoole (mis sageli juhtub illustratsioonidega, millel puuduvad pealkirjad ja mis kujutavad inimesi) ja kas nad ei ole vananenud.

Järgnevalt kontrollitakse, kas on kohal toimetaja allkiri, kas ta on õige. Alles seejärel võib asuda kogu teksti läbilugemisele.

Seejuures ei tule parandada ainult sisulisi moonutusi ja tähelisi, ortograafilisi ning tehnilisi vigu, vaid tähelepanelikult jälgida, kas ei leidu ka murdmise vigu.

Sagedasimaid murdmise vigu on:

1) pealkiri ehk tiitel on laotud õieti, kuid ei ole kasutatud õige materjali juure. Selle avastamiseks tuleb peale märkuse läbilugemist uuesti läbi lugeda tema pealkiri;

2) ühe aineala osasse (valikusse) on sattunud märkus või artikkel teisel teemal;

3) artiklisse on sattunud osa teisest artiklist;

4) rippuv rida — poolik rida külje algul;

5) lõiked ei ole artiklis õiges järjestuses;

6) puudub märkuse lõpp. Sellist murdmise viga on eriti raske märgata, kui artikkel lõpeb „siledalt“ punktiga, mingi üldistava järeldusega. Seepärast tuleb kõik märkused ja artiklid, millel puuduvad allkirjad, võrrelda originaaliga.

Kui peale toimetaja ja väljaandja loeb revisjonikülge korrektor, tuleb küljeäratõmbele tingimata lisada kõik veeruäratõmbed, millede järgi töötas väljaandja — kõigi tema poolt tehtud lühenduste ja parandustega. Kui mõni veeruäratõmbeil märgitud lühendus on tegemata, on lehe väljaandja kohustatud seda ära märkima, sissejäetud kohta katkendliku joonega alla tõmmates.

Korrektor võrdleb väljaandja äratõmbeid artiklitega küljel, vaatab, kas alapealkirjad asuvad õieti, vaatab läbi lõiked, kontrollib lühendusi, jälgib, et ei oleks murdmise vigu, võrdleb tiitleid ja piltide allkirju originaalidega.

Kui teist korrektuuri loeb korrektor, väljaandja vabaneb kohustusest kogu teksti läbi lugeda, ta kontrollib ainult pealkirju, illustratsioone, viimaste juure kuuluvaid allkirju, lehekülgede numbreid ja kogu murdmise tehnilist osa.

On kindlasti tarvis jälgida, et kõik vead oleksid parandatud.

Kui teist korrektuuri loeti veeruäratõmbeilt enne murdmist, siis korrektor kontrollib revisjoniküljel teise korrektuuri äratõmmete järgi, lugemata läbi kogu külge, kas on äratõmmetes näidatud parandused tehtud. Ühtlasi ta kannab oma küljeäratõmbele kõik parandused, mis toimetaja ja väljaandja on teinud oma küljeäratõmbeil.

Kui teist korrektuuri loetakse küljelt, on tingimata tarvis peale kõigi vigade parandamist võtta võrdluseks veelkord küljeäratõmme. See, kes võrdleb (korrektor või väljaandja), on kohustatud kogu külge läbi lugemata kontrollima, kas on teise korrektuuri äratõmbeis näidatud vead parandatud ja kas on tehtud toimetaja parandused.

Märkinud ära kõik leitud puudused, võrdlust teostav isik märgib küljele: „Paranduste teostamise järele trükkida“ ning lisab oma allkirja.

9. Übermurdmine.

Mõnikord on murdmise aegu sattunud vead sedavõrd ulatuslikud, et külge tuleb ümber murda — üks artikkel teise kohale asetada jne. Mõnikord tuleb külge ümber murda tähtsa, tähtajalise materjali ootamatu saabumisel.

Peale ümbermurdmist tuleb küljest teha uus äratõmme ja muudetud kohad läbi lugeda. Ümbermurdmise puhul tuleb võrdluseks:

- 1) kõvasti läbi lugeda kõik pealkirjad, loosungid ja tiitlid;
- 2) läbi lugeda kõik redaktsioonilised parandused;
- 3) läbi lugeda kõik vahelepardud osad;
- 4) kontrollida kõik lühendused;
- 5) kontrollida juurdelisatud külje järgi kõik lõiked;
- 6) võrrelda iga ümbermurdud artikli üleminekuks veerult veerule;
- 7) kontrollida kõik allkirjad illustratsioonide all, illustratsioonid ja nende vastavus allkirjadele.

10. Kokkuvõtte ja revisjoninumber.

Kui kogu leht (kui ta trükitakse kiirpressil) on kokku murtud, parandatud ja asetatud masinasse, siis enne tema trükkimisele asumist loetakse läbi kõik külgedest tehtud äratõmbed, — tehakse nn. kokkuvõtet. Et ajalehest võimalikult vältida trüki- ja murdmisvigu, tuleb paljude lehtede juures (eriti nende juures, mis trükitakse rotatsioonil, kus ei ole vaja kestvat ettevalmistust) lugeda nende revisjoninumbreid.

Revisjoninumber on ajalehe esimene number, mis on trükitud masinal.

Revisjoninumbrit ei tule ainult läbi vaadata, vaid temale tuleb ka alla kirjutada. Tuleb sisse seada selline kord, et ilma allakirjutatud revisjoninumbrita ei oleks trükikojal luba lehte trükkida.

Revisjoninumbri järgi võib otsustada trüki kvaliteeti. Lehe väljaandja märgib ära ringidega need kohad lehes, mis tema arvates on halvasti ette valmistatud. See kohustab trükikoda parandama ettevalmistatavat külge ja sellega ühenduses ka ajalehe trükikvaliteeti.

SISUKORD:

	Lk.
1. Milleks on tarvis korrektuuri?	3
2. Korrektuur pole „lihtsalt tehniline töö“	4
3. Korrektuuri liigid	5
4. Korrektuuri tehnika	6
5. Korrektuuri märgid	7
6. Parandada tuleb selgelt	11
7. Toimetuse ja autori korrektuur	11
8. Revisjonikülje parandamine	12
9. Übermurdmine	13
10. Kokkuvõte ja revisjoninumber	14

Vene keelest tõlkinud S. Veidenbaum.

Vastutav toimetaja Rein Alasoo. Tehniline toimetaja G. Under.
Ladumisele antud 14. II 1941. Trükkimisele antud 22. II 1941.
Paberiformaat 66 X 94 sm. Trükipoognas 64.000 täheruumi.
Trükipoognaid 1. Trükikoja tellimise nr. 502. Tiraaž 500 eks.
MB-2460

FK „Ajalehtede Kirjastus“, Tallinn, 1941. a.
Trükikoda „Oktoober“, Tallinn, Tartu m. 49.